

Δομή και στρατηγική των ελαιοκομικών συνεταιρισμών της Περιφέρειας Κρήτης.¹

Σχετικά με την Μελέτη

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε μια προσπάθεια να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στην εφοδιαστική αλυσίδα των τροφίμων της ΕΕ, δεσμεύτηκε να ενθαρρύνει τη δημιουργία εθελοντικών συλλογικών επιχειρήσεων από παραγωγούς γεωργικών προϊόντων. Προκειμένου να βοηθηθεί στη διαδικασία χάραξης σχετικών με τον σκοπό αυτό μέτρων πολιτικής, ανέθεσε σε μια δια-ευρωπαϊκή επιστημονική ομάδα τη μελέτη με τίτλο «**Πολιτικές Στήριξης των Αγροτικών Συνεταιρισμών**». Σκοπός της μελέτης αυτής ήταν η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφισταμένων μέτρων στήριξης των συλλογικών επιχειρήσεων των αγροτών και η ενδελεχής ανάλυση επιλεγμένων παραδειγμάτων επιτυχημένων αγροτικών συνεταιρισμών και ομάδων παραγωγών. Τα αποτελέσματα της έρευνας, τα οποία παρουσιάζονται συνοπτικά στο κείμενο αυτό, μπορούν να αξιοποιηθούν από τους ίδιους τους αγρότες για τη δημιουργία και ενδυνάμωση συλλογικών μορφών επιχειρηματικής δραστηριότητας καθώς και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην προσπάθειά της να ενθαρρύνει τη δημιουργία οργανώσεων παραγωγών γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως μέσο για την εδραίωση τους στην αγορά και την εξασφάλιση σταθερού γεωργικού εισοδήματος.

Για τους σκοπούς του παραπάνω έργου συγκεντρώθηκαν δεδομένα από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ. Έμφαση δόθηκε στο ρόλο των συνεταιρισμών στους ακόλουθους οκτώ τομείς: γαλακτοκομικά προϊόντα, οίνος, φρούτα και λαχανικά, ελιές και ελαιόλαδο, δημητριακά, χοιρινό κρέας, ζάχαρη, και πρόβειο κρέας. Επιπλέον, μελετήθηκαν σε επίπεδο ΕΕ, τα ακόλουθα θέματα: η εσωτερική διακυβέρνηση των συνεταιρισμών, τα σχετικά μέτρα πολιτικής, η θέση τους στις εφοδιαστικές αλυσίδες τροφίμων και ποτών, καθώς και οι κοινωνικές, ιστορικές και πολιτιστικές πτυχές της εξέλιξης των συνεταιρισμών στην ΕΕ. Στη δεύτερη φάση του έργου εκπονήθηκαν 33 μελέτες περιπτώσεων, και διερευνήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση για θέματα συνεταιρισμών σε επιλεγμένες τρίτες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Μία από τις προαναφερθείσες μελέτες αφορά στην εξέταση των ελαιοκομικών αγροτικών συνεταιρισμών στην Κρήτη. Τα αποτελέσματά της παρουσιάζονται συνοπτικά στο κείμενο που ακολουθεί.

Οργανωτική Δομή και Στρατηγική των Ελαιοκομικών Συνεταιρισμών της Περιφέρειας Κρήτης

Εισαγωγή

Η μελέτη των ελαιοκομικών συνεταιρισμών της Κρήτης επιλέχθηκε από την ερευνητική ομάδα εξαιτίας της μεγάλης συμμετοχής του νησιού στο σύνολο της ελληνικής

---

¹ Το παρόν κείμενο προέρχεται από μετάφραση τμήματος της μελέτης που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ε.Ε.:

Iliopoulos, C., Giagnocavo, C., Theodorakopoulou, I., and S. Gerez (2012). Case Study Report. Structure and Strategy of Olive Oil Cooperatives: Comparing Crete, Greece to Andalusia, Spain.

Τη μετάφραση του κειμένου από την Αγγλική γλώσσα έκανε η κα Γερασιμούλα Αγγελοπούλου, υπάλληλος του Ινστιτούτου Γεωργοοικονομικών και Κοινωνιολογικών Ερευνών του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ.

παραγωγής ελαιολάδου (39,4%). Προκειμένου να συγκεντρωθούν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για τη μελέτη, η ερευνητική ομάδα του Ινστιτούτου Γεωργοοικονομικών και Κοινωνιολογικών Ερευνών επισκέφθηκε Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών καθώς και Πρωτοβάθμιους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς στην Κρήτη όπου πραγματοποίησε συνεντεύξεις με διευθυντές, μέλη των διοικητικών συμβουλίων, καθώς και μεμονωμένους παραγωγούς-μέλη των συνεταιρισμών. Επίσης, πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση και εξασφαλίστηκε πρόσβαση στα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Στοιχεία και αριθμοί

Η ελιά καλλιεργείται στην Ελλάδα εδώ και χιλιάδες χρόνια. Το ελαιόλαδο και οι ελιές δεν αποτελούν μόνο ένα βασικό στοιχείο της ελληνικής διατροφής, αλλά, επίσης, ένα σημαντικό συστατικό του Ελληνικού πολιτισμού. Αυτό γίνεται εμφανές και από το γεγονός ότι η κατανάλωση ελαιολάδου στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά υψηλή σε σχέση με τον παγκόσμιο μέσο όρο. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας το 2011, η Ελλάδα είχε τη μεγαλύτερη κατά κεφαλήν κατανάλωση ελαιολάδου στον κόσμο, με πάνω από 16 λίτρα ανά άτομο. Ακολουθεί η Ιταλία με κατά κεφαλήν κατανάλωση 14 λίτρα ανά έτος.

Η Ελλάδα είναι η τρίτη μεγαλύτερη χώρα-παραγωγός ελαιολάδου (μετά την Ισπανία και την Ιταλία), με 225.000 τόνους το 2009/2010, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 0,3% του ελληνικού ΑΕΠ, σε σύγκριση με 0,2% και 0,1% της συνεισφοράς της ελαιουργίας στο ισπανικό και ιταλικό ΑΕΠ αντίστοιχα (Εθνική Τράπεζα, 2011). Επιπλέον, το ελαιόλαδο είναι ένα σημαντικό μέρος της ελληνικής γεωργικής οικονομίας καθώς καλύπτει το 11% της συνολικής αξίας της γεωργικής παραγωγής. Η σημασία του τομέα του ελαιολάδου είναι ακόμη μεγαλύτερη για ορισμένες περιοχές της χώρας, όπου η ελαιοκαλλιέργεια είναι η κύρια πηγή εισοδήματος (Galanos and Manasis, 2010).

Η αξία του εγχώριου ελαιολάδου (τιμές χονδρικής) κατά την ίδια περίοδο εκτιμάται σε 320 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων το 40% περίπου αφορά συσκευασμένο προϊόν (ICAP, 2011). Η συνολική καλλιεργήσιμη έκταση με ελιές ήταν 4.402.780 εκτάρια το 2007, η οποία αντιπροσωπεύει το 2% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης στην ΕΕ. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ελληνικής ελαιοκαλλιέργειας είναι ο μεγάλος αριθμός εκμεταλλεύσεων (περίπου 854.120) και το μικρό μέσο μέγεθος εκμετάλλευσης (περίπου 5,1 εκτάρια). Ένα άλλο χαρακτηριστικό του τομέα είναι η ισχυρή γεωγραφική συγκέντρωση, δεδομένου ότι η μεγαλύτερη μέση παραγωγή ελαιολάδου κατά την περίοδο 2000-2006 πραγματοποιήθηκε στην Κρήτη (39,4%), ακολουθεί η Πελοπόννησος (32,1%), η Κεντρική Ελλάδα-Εύβοια (8,8%) και τα Ιόνια Νησιά (7%) (ICAP, 2011).

Στην Κρήτη, το 65% (234.992 εκτάρια) της γεωργικής γης καλύπτει η καλλιέργεια της ελιάς με τουλάχιστον 35 εκατομμύρια δέντρα. Σύμφωνα με δεδομένα που παρείχε ο Σύνδεσμος Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης (ΣΕΔΗΚ)², το 90% του παραγόμενου

---

² Ευχαριστούμε τον εκτελεστικό Διευθυντή του ΣΕΔΗΚ, Δρ Νικόλαο Μιχελάκη για την καθοριστική συμβολή του στη διαδικασία συλλογής στοιχείων για τις συνθήκες στον τομέα παραγωγής, διάθεσης και εμπορίας ελαιολάδου στην Κρήτη.

ελαιολάδου εξάγεται. Το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό του εξαγόμενου ελαιολάδου πωλείται χύμα σε ιταλικές επιχειρήσεις και το υπόλοιπο εξάγεται απευθείας από τους συνεταιρισμούς ή κεφαλαιουχικές εταιρίες σε πολλές άλλες χώρες.

Η πιο σημαντική ποικιλία ελιάς που καλλιεργείται στην Κρήτη είναι η Κορωνέικη. Επιπλέον, δέκα κρητικά ελαιόλαδα έχουν χαρακτηριστεί ως προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε.).

Σύμφωνα με στοιχεία που παρέχονται από τα τοπικά εμπορικά επιμελητήρια, 525 επιχειρήσεις με έδρα την Κρήτη δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, τυποποίηση και εμπορία ελαιολάδου.

Στρατηγική και δομή

Παρότι περισσότερο από 90% του παραγόμενου ελαιολάδου ανήκει στην κορυφαία ποιότητα «έξτρα παρθένο» και δέκα κρητικά ελαιόλαδα έχουν πιστοποιηθεί ως ΠΟΠ ή ΠΓΕ, σχεδόν το 80% του ελαιολάδου που παράγεται στην περιοχή πωλείται χύμα σε χονδρεμπόρους και λιανέμπορους, είτε στην Ελλάδα είτε-πιο συχνά-στην Ιταλία. Εύκολα μπορεί να αντιληφθεί κανείς ότι η μοναδικότητα του προϊόντος και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του απαιτούν μια στρατηγική διαφοροποίησης. Η κάθετη ολοκλήρωση θα μπορούσε να προσθέσει αξία σε ένα επώνυμο τελικό προϊόν, ιδιαίτερα αν αναλογισθεί κανείς ότι οι ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί της Κρήτης κατέχουν το 10% της ελληνικής αγοράς ελαιολάδου (ICAP, 2011).

Αντί της εφαρμογής μιας στρατηγικής κάθετης ολοκλήρωσης, οι ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί πωλούν τα προϊόντα τους μέσω δημοπρασιών και αγωνιούν για την επίτευξη μιας «δίκαιης» τιμής παραγωγού που μόλις καλύπτει τα έξοδά τους. Η πλειονότητα των ελαιοκομικών συνεταιρισμών στην Κρήτη ακολουθούν μια αμυντική στρατηγική, συλλέγοντας την παραγωγή των μελών τους και περιμένοντας για έναν αγοραστή, αντί να αναζητούν και να διασφαλίζουν τη διάθεση των προϊόντων απευθείας στον τελικό καταναλωτή.

Οι στρατηγικές που αναπτύσσονται από τους κρητικούς συνεταιρισμούς ελαιολάδου τα τελευταία χρόνια είναι προσανατολισμένες στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας μέσω της διαφοροποίησης που παρέχουν οι διαπιστεύσεις ΠΟΠ ή ΠΓΕ. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα του καθεστώτος της γεωγραφικής ένδειξης για την ενίσχυση της εμπορευματοποίησης των προϊόντων έχει αμφισβητηθεί από πολλούς, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΕΣ, 2011).

Άλλες στρατηγικές που υιοθετούνται από τους ελαιοκομικούς συνεταιρισμούς στην Κρήτη περιλαμβάνουν τη σύναψη εταιρικών σχέσεων και από κοινού δημιουργία επιχειρηματικών σχημάτων με κεφαλαιουχικές εταιρίες, άλλους συνεταιρισμούς, ή και τα δύο, καθώς και με διεθνείς εταίρους. Τέτοια παραδείγματα είναι, η εμπορική συμφωνία μεταξύ του αγροτικού συνεταιρισμού Κριτσάς και της εταιρείας ΓΑΙΑ Α.Ε., η συνεργασία των τεσσάρων Κρητικών συνεταιρισμών (Πεζά, Σητεία, Μυλοπόταμος, Μεράμβελλος) με το Consorzio Nazionale degli Olivicoltori της Ιταλίας για την προώθηση της ποιότητας και την ανάπτυξη των συστημάτων ιχνηλασιμότητας του ελαιολάδου.

Ωστόσο, οι στρατηγικές που ακολουθήθηκαν μέχρι τώρα δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν σημαντικά οφέλη για τους παραγωγούς-μέλη. Επιπλέον, οι περισσότεροι ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί στην Κρήτη αντιμετωπίζουν σημαντικά οικονομικά προβλήματα, κυρίως εξαιτίας της σημαντικής δανειακής επιβάρυνσής τους, η οποία οφείλεται στην σχεδόν εξ' ολοκλήρου χρηματοδότηση των επενδύσεών τους από τραπεζικά δάνεια αντί από κεφάλαια των μελών τους.

Το ερώτημα που τίθεται λοιπόν είναι το εξής: ποια από τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των ελαιοκομικών συνεταιρισμών στην Κρήτη επηρεάζουν αφενός το στρατηγικό σχεδιασμό τους και αφετέρου την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών που υιοθετούνται;

Πρώτον, όλοι οι συνεταιρισμοί που συμμετείχαν στην μελέτη υποφέρουν από χαμηλή κεφαλαιοποίηση. Η χαμηλή συνεισφορά επιχειρηματικών κεφαλαίων από τα μέλη αποδίδεται στην υιοθέτηση από τους συνεταιρισμούς της παραδοσιακής ιδιοκτησιακής δομής που δεν παρέχει κίνητρα για τα μέλη, καθώς και στο μικρό μέσο μέγεθος των ελαιοκομικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην Κρήτη. Ως εκ τούτου, είτε τα μέλη δεν έχουν αρκετά περιουσιακά στοιχεία για να επενδύσουν στο συνεταιρισμό τους ή δεν τους παρέχονται κίνητρα για να συνεισφέρουν σημαντικά ποσά στο συνεταιρικό κεφάλαιο, τα οποία θα επέτρεπαν στο συνεταιρισμό να πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις (Cook και Iliopoulos, 2000 · Iliopoulos και Cook, 1999).

Δεύτερον, παρατηρείται η ύπαρξη ενός, παράδοξα μεγάλου αριθμού δευτεροβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων. Οι δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί έχουν πρόσβαση στους πόρους που δεν είναι διαθέσιμοι στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, και χειρίζονται μια πολύ μεγαλύτερη ποσότητα ελαιολάδου. Ως αποτέλεσμα, έχουν πολύ μεγαλύτερη πιθανότητα να αυξήσουν το μερίδιό τους στην αγορά από τους μεμονωμένους συνεταιρισμούς-μέλη τους. Πρωταρχικά, οι δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί δημιουργήθηκαν για να προωθήσουν τα κοινά συμφέροντα των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών-μελών τους, ωστόσο, στην περίπτωση των ελαιοπαραγωγικών συνεταιρισμών στην Κρήτη, πολλοί από τους συνεταιρισμούς-μέλη δεν έχουν καμία πραγματική συναλλαγή με τους δευτεροβάθμιους συνεταιρισμούς. Η υποχρεωτική κατάργηση των δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών με την εφαρμογή του νόμου 4015/2011 φαίνεται περισσότερο να καλύπτει τα προβλήματα των ενώσεων παρά να τα αντιμετωπίζει οριστικά.

Τρίτον, συχνά, οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί έχουν τα δικά τους ελαιοτριβεία και ανταγωνίζονται άμεσα με τους δευτεροβάθμιους συνεταιρισμούς στην ίδια αγορά. Το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό λειτουργούν στην ίδια περιοχή, δημιουργεί ποικίλες μορφές προβλημάτων. Ο τοπικισμός και οι επικρατούσες κοινωνικές νόρμες και συνήθειες (όπως αυτή της πολιτικής αντιπαράθεσης) επηρεάζουν ακόμα και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα τις επιχειρηματικές αποφάσεις των αγροτών. Συχνά παρατηρείται καιροσκοπική συμπεριφορά μελών των συνεταιρισμών σε βάρος του συλλογικού επιχειρηματικού εγχειρήματος.

Τέταρτον παρατηρείται έλλειψη ουσιαστικής δέσμευσης των μελών, απέναντι στους συνεταιρισμούς τους. Στις περισσότερες από τις περιπτώσεις, οι δευτεροβάθμιοι

συνεταιρισμοί δεν έχουν καταφέρει να ενώσουν τα μεμονωμένα μέλη και να δημιουργήσουν μια θετική στάση απέναντι στην επιχειρηματική συλλογική δράση. Η έλλειψη δέσμευσης των μελών οδηγεί στον ατομικισμό και στην λήψη αποφάσεων από τους παραγωγούς-μέλη που δεν ευνοούν τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

Μέτρα στήριξης

Οι ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί στην Κρήτη έχουν ωφεληθεί από διάφορους νόμους και κανονισμούς, που υιοθετήθηκαν από το κράτος κατά τα τελευταία είκοσι έτη, στο πλαίσιο είτε εθνικών είτε κοινοτικών πολιτικών. Τα μέτρα αυτά έχουν στηρίξει τους ελαιοκομικούς συνεταιρισμούς της Κρήτης παρέχοντας κεφάλαια για την κατασκευή ή τον εκσυγχρονισμό των ελαιοτριβείων, για επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό καθώς και για την επίτευξη της βελτίωσης της παραγωγικότητας των ελαιώνων.

Επίσης, ελαιοπαραγωγικοί συνεταιρισμοί έχουν επωφεληθεί από τους κανονισμούς (ΕΚ) αριθ. 3/2008, (ΕΚ) αριθ. 501/2008, (ΕΚ) Νο1085/2011) για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων προώθησης, προκειμένου να τοποθετηθούν στην παγκόσμια αγορά.

Σημαντικές χρηματοδοτήσεις δόθηκαν από τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες: LEADER-I, LEADER II-, LEADER + καθώς και από τα μέτρα στήριξης για τις οργανώσεις ελαιοκομικών φορέων, όπως τους κανονισμούς της Επιτροπής (ΕΚ) αριθ. 1334/2002, (ΕΚ) αριθ. 2080/2005 και (ΕΚ) αριθ. 867/2008. Από τα τελευταία μέτρα στήριξης έχει επωφεληθεί σημαντικά ο τομέας του ελαιολάδου. Κατά την περίοδο 2009-2012, οι ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί στην Κρήτη έχουν λάβει πάνω από 7 εκατ. €, 25,6% του διαθέσιμου προϋπολογισμού για την υλοποίηση των προγραμμάτων εργασίας για τις οργανώσεις των φορέων. Επιπροσθέτως, διάφορα εθνικά προγράμματα και ειδικά οι εθνικοί αναπτυξιακοί νόμοι, έχουν υποστηρίξει σημαντικά τους συνεταιρισμούς στην Κρήτη. Η χρηματοδότηση που παρέχεται μπορεί να καλύπτει έως και το 50% της επένδυσης.

Τα εν λόγω μέτρα στήριξης παρέχουν το χρηματοοικονομικό μοχλό στους ελαιοκομικούς συνεταιρισμούς της Κρήτης για να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση και την ανταγωνιστική θέση τους στις παγκόσμιες αγορές. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτών των πολιτικών έχει ιδιαίτερα συζητηθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Είναι γνωστό ότι πολλά κεφάλαια έχουν επενδυθεί σε έργα με ισχνές οικονομικές προοπτικές, τα οποία, στο τέλος, καταγράφουν περισσότερες απώλειες από κέρδη για τους ελαιοκομικούς συνεταιρισμούς και τα μέλη τους. Τα μέτρα στήριξης για την κατασκευή και τον εκσυγχρονισμό των ελαιοτριβείων είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Η πρόσβαση σε κεφάλαια δεν συνδυαζόταν πάντα με ορθολογικό στρατηγικό σχεδιασμό. Ως αποτέλεσμα, στην Κρήτη υπάρχουν περισσότερα από 200 ελαιοτριβεία, μερικά από τα οποία λειτουργούν πολύ κάτω από την δυναμικότητά τους.

Είναι εξίσου σημαντικό να αναφέρουμε τις υπάρχουσες σχέσεις μεταξύ ορισμένων ηγετών των συνεταιρισμών και των πολιτικών κομμάτων (Iliopoulos and Valentinou, 2012), που επηρεάζουν συχνά τον μηχανισμό λήψης αποφάσεων και κατά συνέπεια οι

αγρότες-μέλη έχουν ελάχιστα κίνητρα για να υιοθετήσουν μια αυτοχρηματοδοτούμενη αναπτυξιακή στρατηγική.

Το ουσιαστικό πρόβλημα δεν εντοπίζεται στα μέτρα στήριξης, αλλά στους υπάρχοντες μηχανισμούς ελέγχου και παρακολούθησης. Υπάρχουν, πράγματι, πολλοί συνεταιρισμοί, που έχουν κάνει καλή χρήση των προαναφερθέντων μέτρων, κατάφεραν να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση και επέκτειναν τις εργασίες τους τόσο στην εθνική όσο και στην παγκόσμια αγορά ελαιολάδου.

Η συνεταιριστική νομοθεσία αποτελεί σημαντικό στοιχείο του νομικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο λειτουργούν οι συνεταιρισμοί ελαιόλαδου στην Κρήτη. Μετά από πολλές δεκαετίες αναποτελεσματικού πειραματισμού, ο νόμος 2810/2000 παρείχε ένα ευέλικτο θεσμικό πλαίσιο στους Ελληνικούς γεωργικούς συνεταιρισμούς. Σύμφωνα με αυτόν, οι γεωργικοί συνεταιρισμοί μπορούσαν να εγκρίνουν την οργανωτική δομή που ταιριάζει καλύτερα στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Δυστυχώς, οι περισσότεροι συνεταιρισμοί (συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών ελαιόλαδου) απέτυχαν να επωφεληθούν από την ευελιξία που ο νόμος τους παρείχε.

Επί του παρόντος, οι ελληνικοί γεωργικοί συνεταιρισμοί είναι υπό αναδιάρθρωση λόγω της εφαρμογής ενός νέου συνεταιριστικού νόμου. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, οι υφιστάμενοι δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί θα γίνουν είτε πρωτοβάθμιοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί είτε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ). Μια πλήρης αξιολόγηση των επιπτώσεων του πρόσφατου νόμου για τη δομή και τη στρατηγική των συνεταιρισμών ελαιολάδου στην Κρήτη θα είναι εφικτή μόνο στο μέλλον.

Συμπεράσματα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός ελαιολάδου στον κόσμο, και τα κράτη μέλη της Μεσογείου έχουν αθροιστικά το μεγαλύτερο μερίδιο στις διεθνείς αγορές ελαιολάδου. Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί έχουν συμβάλει στην επίτευξη πολλών στόχων, όχι μόνο για τα μέλη τους, αλλά και, γενικότερα, την κοινωνία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, έχουν αποτύχει παταγωδώς. Ανάμεσα στα αίτια τέτοιων αποτυχιών περιλαμβάνονται και η κακοδιαχείριση, οι αρνητικές παρεμβάσεις του κράτους στα εσωτερικά των συνεταιρισμών, και διάφοροι άλλοι εξωτερικοί παράγοντες. Κατά γενικό κανόνα, οι δημόσιες πολιτικές και, ιδιαίτερα τα μέτρα στήριξης της ΕΕ έχουν συμβάλει στη διευκόλυνση των εν λόγω των συνεταιρισμών για επιβίωση, επέκταση και ανάπτυξη.

Οι ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις λόγω των συνεχώς μεταβαλλόμενων συνθηκών στις διεθνείς αγορές και τον έντονο ανταγωνισμό από πολύ αποδοτικές και ανταγωνιστικές κεφαλαιουχικές εταιρίες. Οι εξελίξεις αυτές ανάγκασαν τους ηγέτες των συνεταιρισμών και τα μέλη τους, καθώς και τους φορείς χάραξης πολιτικής, να ασχοληθούν με μια σειρά από επείγοντα ζητήματα. Μεταξύ των τρεχουσών προκλήσεων των ελαιοκομικών συνεταιρισμών, σημειώνουμε έξι(6) κατά προτεραιότητα:

1. Αναζήτηση και διασφάλιση της διάθεσης των προϊόντων απευθείας στον τελικό καταναλωτή προκειμένου μέσω της κάθετης ολοκλήρωσης να εισπράξουν οι ίδιοι οι παραγωγοί την δημιουργούμενη προστιθέμενη αξία.

2. Υιοθέτηση από τους συνεταιρισμούς επιθετικών στρατηγικών (χρηματοοικονομικών, marketing, ανταγωνισμού) που εναρμονίζονται με τις υπάρχουσες δομές διακυβέρνησης και το εκάστοτε ιδιοκτησιακό καθεστώς.
3. Εξασφάλιση της πρόσβασης σε επιχειρηματικά κεφάλαια, ταυτόχρονα με την προώθηση νέων συνεργασιών, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί και να υλοποιηθεί η ανάπτυξη των συνεταιρισμών και η επέκτασή τους στις διεθνείς αγορές.
4. Εξασφάλιση ικανής ποσότητας ελαιολάδου είτε μέσω συγχωνεύσεων - συνεργασιών είτε μέσω της ενδυνάμωσης των διεπαγγελματικών οργανώσεων του τομέα.
5. Ανάγκη για συνεχή εκπαίδευση των στελεχών και των διευθυντών των συνεταιρισμών για τη βελτίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων τους και τη δημιουργία ενημερωμένων και δυναμικών στελεχών, ικανών να αντεπεξέλθουν στις εξελίξεις του σύγχρονου επιχειρείν.
6. Αναζήτηση συνεργασιών με τα υπόλοιπα μέλη της εφοδιαστικής αλυσίδας στον τομέα του ελαιολάδου καθώς και με ερευνητικά ιδρύματα και Πανεπιστήμια προκειμένου να εξασφαλίζεται η μεταφορά γνώσης και ανταλλαγή τεχνογνωσίας.

Οι φορείς χάραξης πολιτικής, από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να επικεντρωθούν στο να σχεδιάζουν και να υλοποιούν αποτελεσματικές πολιτικές, λαμβάνοντας υπόψη τα, μερικές φορές αντικρουόμενα, αποτελέσματα που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση των πολιτικών της ΕΕ, με τις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές.

Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα διαχεόμενα οφέλη από την ύπαρξη και λειτουργία των συνεταιρισμών που κατανέμονται κατά μήκος της αλυσίδας παραγωγής και εμπορίας αλλά και στις τοπικές κοινωνίες γενικότερα, και να σχεδιάζονται ανάλογες πολιτικές που δεν στοχεύουν αποκλειστικά στη στήριξη των εισοδημάτων.

Συμπερασματικά, οι ελαιοκομικοί συνεταιρισμοί είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για την επίτευξη πολλών ιδιωτικών και δημόσιων στόχων. Αρκετοί συνεταιρισμοί έχουν καταφέρει να προσαρμοστούν στην παγκόσμια αγορά, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα και τις δυνατότητες των τοπικών οικονομιών τους. Όμως, πρέπει να γίνει από όλους αντιληπτό ότι οι συνεταιρισμοί αποτελούν ιδιωτικές επιχειρήσεις και ως εκ τούτου τα μέτρα στήριξης θα πρέπει να σχεδιαστούν για να βοηθήσουν στην οικοδόμηση της συλλογικής επιχειρηματικής ικανότητας, σε οποιαδήποτε μορφή είναι καταλληλότερη για τις περιστάσεις, προκειμένου να ανταποκριθούν στην περιπλοκότητα, τις δυσκολίες και τις προκλήσεις της παγκόσμιας οικονομίας.

Η τελική έκθεση του προγράμματος και οι περιπτωσιολογικές μελέτες αγροτικών συνεταιρισμών σε διάφορες περιοχές της ευρωπαϊκής ηπείρου είναι διαθέσιμες στα αγγλικά στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/support-farmers-coop_en.htm